

Zahvalil sem se za izkazano mi zaupanje in še posebe za ugodno priliko, ki mi je obrodila snovi za pet letnikov »Zvona«.

Če sem našel ono naredbo? je rekel šef.

Naredbe nisem našel, sem dejal. Ali drugače da so Službene Novine izborno urejevane — družinski list da so v najboljšem pomenu besede za ysakogar in zlasti za trgovinske in odmetniške kroge.

Rekel je, da me bo v pravdi predlagal za veččaško, pričo o merodavni okolnosti, da Službene Novine niso objavile zadevne naredbe. Ali se upam na to priseči?

Odgovoril sem, da mislim, da za mesece april, maj, junij in julij lahko prisežem. Razen če je bila naredba skrita v kakem izkazu živinskih kužnih bolezni, teh izkazov, da nisem vseskozi natančno prečital. In sem pripomnil, da imajo Službene Novine po mojem trdnem prepričanju eno samo napako, ta je, da nimajo posebnega koticčka za šahiste.

Nato je dejal šef, da jim ve še za drugo hibo, bistvenejšo in dalekosežnejšo. Ta hiba je, da objavljajo včasih zakone in naredbe. Te objave očitno da ne spadajo v Službene Novine, ampak jim kvarijo le celotni in enotni značaj. Po njegovem mnenju naj bi se zakoni in naredbe kratkomalo izločile iz Službenih Novin. Ako se zakoni in uredbe baš morajo objavljati, naj se objavljajo posebe. Le Službene Novine, je dejal, naj se ne skrunijo z njimi. V novi izčiščeni obliki potem Službenim Novinam ne bo odrekati one višine, ki je primerna lepi in važni njihovi nalogi.

Mislim, šef ima prav. Kakor vedno!

Fr. Ž

Književna poročila.

1.) Dr. Josip Šilović: *Zaštita djece. Sadanje stanje i pogled u budućnost.* Naklada »Narodne Zaštite«. Zagreb 1922. Strani 1—92.

2.) Dr. Josip Šilović: *Vanbračna djeca.* Naklada »Narodne Zaštite«. Zagreb, Kr. zemaljska tiskara 1922. Str. 1—11.

Pisatelj teh dveh brošur je poznati kriminalist vseučilišča v Zagrebu, obnem predsednik »Narodne zaštite«. Stiki kriminalistike s filantropičnimi cilji so podani sami po sebi. Za modernega kriminalista je povsem jasno, da mora uveljavljati nauke svoje vede o generalni in specialni prevenciji, predvsem tam, kjer zaležejo največ: pri mladini. Tako vidimo, da je Šilović že l. 1900 izdal prvi svoj spis o zapuščeni i zločinski mladini, da pa je ostal svoji takrat si stavljeni nalogi, prispevati vsepovsod k poboljšavanju mladine, zvest do zadnjega, to pa ne samo s svojim peresom, večšim enako v učenih delih kakor v poljudnih razpravah, ampak tudi v prak-

tičnem življenju. Lahko rečemo: kjer je bilo treba kaj karitativnega dela v Zagrebu, na Hrvatskem, Šilović mu je bil vedno duša. On pa se ne vklepa v tesne meje svoje domovine, njegov pogled je obrnjen vedno in vedno tudi v tujino, da se okoristi s pridom vseh dobrih novih idej, ki vzniknejo pri drugih kulturnih narodih.

V letu 1920 je bil drugi mednarodni kongres za zaščito dece v Bruslju. Na tem kongresu sta zastopala našo državo dr. Šilović in pa dr. Miloš Popović. V prvonavedeni brošuri podaje Šilović obširno in zelo poučno poročilo o tem kongresu. Prinaša mimo drugega vrlo znamenit pozdravni govor belgijskega ministrskega predsednika Carton de Wiarta, zatem statut »mednarodnega združenja za zaščito dece«, oboje v dobesednem prevodu.

Posebna knjiga, ki je bila izdana o tem kongresu, je prinesla vsa izvestja posameznih zastopanih držav o sedanjem stanju zaščite dece v Belgiji, Kanadi, Danski, Španski, Zjedinenih državah sever. Amerike, Francoski, Veliki Britaniji, Grški, Luksenburgu, Maroku, Norveški, Nizozemski, Poljski, Portugalski, Romunski, Kraljevini SHS, Švedski, Švici in Češkoslovaški. Iz vseh teh poročil nam je podal Šilović najvažnejše, pri tem pa mestoma zavzel takoj svoje kritično stališče, n. pr. k naredbi, s katero je naša vlada prenesla vse agende oblastnega odbora za zaščito dece in pa vso brigo za vojno siročad na ministrstvo za socialno skrb. Iz vsega nazorno, kolikor toliko tudi komparativno podanega materiala se utegne mnogokaj razbrati, kar še daleko ni dovoljno upoštevano — pri nas. Opozarjamo n. pr. na velehumano stališče, katero zavzema Norveška napram nezakonski deci, opozarjamo na češkoslovaški zakon, ki urejuje glede mladoletnikov posečanje kinematografskih predstav. Šilović graja, da se je že po kongresu po nalašč sklicani anketi sestavljeni pravilnik o državni zaščiti dece in mladine v zakonodavnem odboru narodne skupščine pokvaril, ker je vse to delo odvezel avtonomnim telesom in jih izročil — uradnikom; zahteva, da se zakon spremeni v smislu enketinega predloga, in to skoro, »dok se ne uništi posvema i ono, što je na tom polju do sada dobro učinjeno. Zaštita djece i mladeži je čista socijalna agenda koje se ne da uspješno obavljati birokratski, već samo socijalno«.

V zadnjem poglavju »Pogled u budućnost« prinaša Šilović resolucije glede vseh petero glavnih vprašanj, o katerih so razpravljali na kongresu. V okviru tega poročila jih seveda ne moremo pobližje spoznati, tem topleje jih priporočamo v študij vsem, ki se bavijo ali vsaj zanimajo za zaščito dece.

Druga brošura je skoraj identična z vsebino razprave istega pisatelja, tiskane v Pravnem pregledu, knjiga I., 1921, str. 18—32, o kateri sem že pisal v Sl. Pr. 1921, str. 180. Morebiti je Šilović dal razpravo tiskati vnovič, ker je prvič izšla v cirilici v strokovnem časopisu, ki ne pride širšim krogom v roke. Vsekakor je prav storil, da jo je spravil sedaj vnovič v svet. Vsebina ji je ostala veleaktualna, namen plemenit.

Dr. Metod Dolenc.

Živojin Perić: Opposition between Communism and Bourgeois Democracy as typified in the Serbian Zadrouga Family. (Nasprotstvo med komunizmom in meščansko demokracijo v srbski zadrugi). Illinois Law Review, Vol 16, No. 6, February 1922. Stran 425 do 435. Posebni odtisek. —

G. Perić ima lepo, tudi drugim piscem priporočljivo navado, da nam slika pri proučevanju pravnih problemov idejno ozadje, kojih odsev so te pravne institucije. Tako tudi v tej razpravi.

Uvodoma razklada avtor, da je v splošnem individualizem evropskega, kolektivizem ali komunizem azijskega izvora. Vpliv, ki ga je imela Azija na Evropo, se pojavi v prvi vrsti v Rusiji. Uspehi boljševizma v tej deželi nimajo vzroka samo v njeni zgodovini in v povojnih prilikah, temveč tudi v predispoziciji ruskega naroda za boljševizem. Slovani so sploh nagnjeni k idejam altruizma in enakosti, ki imajo svojo zibel v Aziji in ki so v nekem nasprotju k individualističnim nazorom zapada. — Če se govori o azijski nevarnosti, je to govorjeno s stališča zapadne demokratske buržuazije. Vprašanje pa je, od katere strani preti nevarnost človeški rasi; dali od Azije z njenimi idejami o altruizmu in enakosti ali od zapada in njegovega individualizma, ki je povzročil veliko evropsko katastrofo 1914—1918 in ki bode sigurno tlakoval pot še nadaljnjim katastrofam.

Altruizem in enakost odgovarjata principom krščanske vere. Jezus Kristus je položil temelj komunizmu, — toda on ni samo zapovedal »Ne ubijaj«, temveč on je zavrnil sploh vsako silo. Svetovna vojna, za katero nosi odgovornost demokratska buržuazija, pomeni velik greh zoper krščansko idejo; radi tega moramo Evropi zaklicati »Ex Oriente Lux«; vzhod pa je Jezus Kristus.

Slovanski narodi imajo pravne institucije, ki so osnovane v duhu kolektivizma in komunizma; n. pr. ruski »mir« in srbska »zadruga«. Ta zadruga, ki jo pa poznajo tudi Črnogorci, Hrvati in Bolgari, je društvo, čigar člani pripadajo isti familiji; imajo skupno imovino, živijo in delajo skupno. Pomanjkanje individualističnega čustvovanja se kaže že v narodni govorici; član zadruge ne reče »j a z sem prodal,« »j a z sem kupil,« temveč »m i smo prodali« itd. Kolektivni značaj zadruge ima za naravno posledico, da se imovina ne podeduje. Potomci umrlega člana, ki so živeli ž njim v zadrugi, nadaljujejo enostavno skupno življenje; v eksistenci zadruge se nič ne spreminja. Generacije prehajajo, zadruga ostane. V konkurenci z izven zadruge živečimi sorodniki umrlega člana ima zadruga velike predprave. — Moralnost skupnega življenja je visoka; nikoli ne poroči moški ženske iste zadruge.

Skupno delo v zadrugi ni samo kmetijsko, temveč obsega tudi obrti, n. pr. podkovstvo, čevljarstvo, tako da je zadruga neodvisna glede neobhodnih stvari.

Z imovino razpolaga zadruga kot taka s soglasjem vseh članov. Starešina, ki zadrugi načeluje, je le upravitelj imovine. Proti nekompetentnemu razpolaganju starešine z imovino lahko protestirajo člani tekom

enega leta; če zamudijo ta rok, postane čin starešine veljaven. Starešina reprezentira zadrugo napram drugim zadrugam in napram oblasti, je varuh mladoletnih ali inace pravno nesposobnih članov. Kot navadno najstarejši in najbolj izkušeni član uživa veliko avtoriteto.

Vodilni princip zadruge je dolžnost slehernega člana, da dela, dolžnost zadruge pa, da ga preživlja. Zadruga je upravičena izločiti člane, ki bi bili nevarni zanjo; v tem primeru pa jim mora dati njih delež ali v naturi ali v denarju. V notranjosti zadruge denar ni potreben; ona ga rabi samo za nakup stvari, ki jih sama ne producira, in za plačevanje davkov. Premradi, prestari ali bolni člani se preživljajo, ne da bi imeli dolžnosti do dela.

Zaslужek člana ni njegova last, temveč last zadruge. Motiv in smoter dela ni individualni, temveč skupni interes. Radi tega tudi način, kako naj član izpolnjuje svojo dolžnost, ni odvisen od tega, kako jo izpolnjujejo drugi člani. Član ima edinole pravico, da ga zadruga preživlja, ne glede na to, da je morebiti več delal kakor drugi člani ali da je produkt njegovega dela več vreden kakor stroški za njegovo preživljanje.

Značaj te starodavne srbske zadruge je spremenil srbski državljanski zakonik iz l. 1844, katerega je redigiral po vzgledu avstrijskega državljanskega zakonika Jovan Hadžić. Ker je avstrijsko pravo poznalo lastnino le v smislu individualističnega rimskega prava, tudi ta srbski zakonik ne dodeljuje več lastnine zadrugi, familiji kot brezčasni kolektivnosti, temveč vsakokratni generaciji. Vsled tega more razpolagati vsak član s svojim deležem in z njim izstopiti; upniki lahko ta delež zasežejo.

Dasi je sedaj še mnogo zadrug v Srbiji, se njih število vendar zmanjšuje. Če se zakonodaja ne zoperstavi tej tendenci, bodo popolnoma izginile.

V srbski zadrugi se kaže boj med dvema oblikama lastnine, kolektivne in individualne; tu se križata dve civilizaciji, azijska in evropska. Veliko vprašanje je, kakšno stališče bode napram instituciji zadruge zavzela nova zakonodaja naše države. Avtor meni, da buržujska demokracija ni posebno naklonjena zadrugam radi njim lastnih idej kolektivizma in komunizma; pa tudi socializem jih ne bode preveč favoriziral, ker preprečujejo ravno zadruge obubožanje in proletarizacijo in pomagajo tako vzdrževati ono stanje, ki ga hoče socializem odpraviti in nadomestiti z družbo brez vsake privatne lastnine, tudi brez lastnine rodbinske zadruge.

Dr. Leonid Pitamic.

